

SUN'IY INTELEKT VA HUQUQ: HUQUQIY XIZMATNING YANGI DAVRI

Usmonova Asila Luqmon qizi

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

“Xalqaro huquq” fakulteti 1-kurs talabasi

Tel: +998 (95) 128 12 14

e-pochta: asilausmanzoda@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining huquqiy sohadagi o'rni, uning afzalliklari va xavf-xatarlari, xalqaro tajriba va O'zbekiston kontekstida mavjud yondashuvlar tahlil qilinadi. Shuningdek, huquqiy mas'uliyat, etik me'yorlar va sun'iy intellekt asosida ishlaydigan kelajakdagi strategik yo'nalishlar yoritiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, huquq, etik kodeks, avtomatlashtirish, yuridik tizim, mas'uliyat, texnologik xavf, O'zbekiston, xalqaro tajriba.

Аннотация: В статье рассматриваются возможности и вызовы внедрения технологий искусственного интеллекта в юридическую сферу, международный опыт, а также перспективы Узбекистана в условиях цифровой трансформации права.

Ключевые слова: искусственный интеллект, право, этика, автоматизация, юридическая система, ответственность, технологический риск, Узбекистан, международный опыт.

Abstract: This article explores the impact of artificial intelligence (AI) technologies on the legal sector, analyzing its advantages and risks, global practices, and Uzbekistan's digital transformation efforts in law.

Keywords: artificial intelligence, law, ethics, automation, legal system, responsibility, technological risk, Uzbekistan, international experience.

So‘nggi o‘n yillik ichida sun‘iy intellekt (SI) texnologiyalarining jadal rivojlanishi nafaqat sanoat, balki huquqiy soha uchun ham inqilobiy o‘zgarishlar olib keldi. Dastlab xavotir va noaniqliklar bilan qaralgan bu texnologiya bugungi kunda yuristlar va yuridik xizmat ko‘rsatish sohasida samaradorlik, aniqlik va innovatsion yechimlar yaratishda keng qo‘llanilmoqda (Thomson Reuters, 2025).

Sun‘iy intellekt texnologiyalari yuridik sohada doimiy takrorlanuvchi va vaqt talab qiluvchi vazifalarni avtomatlashtirish orqali huquqshunoslarning ish yukini sezilarli darajada kamaytirmoqda. Masalan, hujjatlarni ko‘rib chiqish, shartnomalarni tayyorlash va tahlil qilish jarayonlari ilg‘or sun‘iy intellekt tizimlari yordamida ancha tez va samarali amalga oshirilmoqda. Thomson Reuters'ning 2024-yilgi “Professional kelajak” hisobotiga ko‘ra, SI yordamida yuristlar haftasiga o‘rtacha 4 soat vaqt tejashi mumkin va bu vaqt orqali ular yiliga \$100,000 ga teng miqdordagi qo‘shimcha daromad topishi mumkin (Thomson Reuters, 2025).

Bundan tashqari, sun‘iy intellekt vositalari huquqiy tadqiqot jarayonlarini sezilarli darajada optimallashtiradi. Yuridik ma’lumotlar bazasidagi avtomatik tahlil yordamida millionlab hujjatlarni qisqa vaqt ichida qayta ishlash, qonunchilikning so‘nggi o‘zgarishlarini aniqlash hamda sud qarorlarini tahlil qilish imkoniga ega bo‘lish mumkin. Bu esa yuristlarga asosli va tezkor huquqiy maslahatlar berish imkonini yaratadi.

Biroq, yuridik sohada SI’dan foydalanish bir qancha muammolarni ham keltirib chiqarishi mumkin ekanligini unutmasligimiz lozim. Sun‘iy intellekt vositalarining yuridik

sohada joriy etilishi bilan bog'liq eng dolzarb muammolardan biri – huquqiy mas'uliyatning yo'qolishidir. Agar SI noto'g'ri yoki xato natija bersa, shaxsiy yoki huquqiy javobgarlik kimda bo'lishi kabi savollar yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli, hozirgi kunda ba'zi mamlakatlarda SI yordamida tayyorlangan hujjatlar va qarorlar asosida yuzaga kelgan zararlar bo'yicha mas'uliyatni tizimli ravishda tartibga solish bo'yicha qonunchilik taklif etilmoqda.

Yuridik amaliyotda SI vositalari qo'llanilganda, uning natijasi ishonchliligi va aniqligi muhim o'rin tutadi. Agar tizimdagi xatolik yoki mantiqiy nuqsonlar sababli noto'g'ri huquqiy maslahat berilsa, javobgarlikni aniqlash murakkab bo'lishi mumkin. Shu boisdan, huquqiy tizim mas'ullari va SI mutaxassisleri o'rtasida aniq hamkorlik sharti bilan yangi kodekslar va standartlar ishlab chiqish zarurati kelib chiqmoqda.

Sun'iy intellektning yuridik sohada qo'llanilishi bilan bog'liq yana bir dolzarb masala – axloqiy tamoyillar va shaffoflikni ta'minlashdir. Thomson Reuters nashri tomonidan o'tkazilgan so'rovnoma ko'ra, ishtirokchilarning 43% izi SI natijalari sifati va uning amal qilish prinsiplariga ishonchsizlik bildirgan bo'lsa, 37% izi esa shaxsiy va maxfiy ma'lumotlar bo'yicha SI xavfsiz emasligini ta'kidlab o'tgan. Bu esa, sun'iy intellektni joriy etishdan oldin uning inson xavfsizligi va ichki siyosat kabi masalalarga ta'sirini chuqur tahlil qilish kerakligini bildiradi.

Texnologiya rivojlanishi bilan birga, huquqshunoslar SI'ni samarali qo'llash uchun sanoat darajasida yagona ishonchli kodekslar va sertifikatlash tizimlarini joriy etishni talab qilmoqda. Bu jarayon SI vositalarining ishonchliligi, obyektivligi va adolatli qo'llanishini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, kelajakda yuridik amaliyotda muhim rol o'ynaydi.

Bugungi kunda, AQSh va Yevropa Ittifoqi kabi rivojlangan yuridik tizimlarda SI'ning qo'llanilishi keng tarqalgan. Bu hududlarda SI asosida avtomatlashtirilgan hujjat tahlili, huquqiy maslahat tizimlari va takrorlanuvchi vazifalarni avtomatlashtirish yo'llari

joriy etilgan. Shu bilan birga, bu mamlakatlar SI'ning yuridik natijalariga nisbatan qat'iy ishonchli va qonuniy talablarni belgilash orqali texnologiyaning suiiste'mol qilinishining oldini olishga intilmoqda.

Xalqaro miqyosda SI'ning yuridik xizmatlarda qo'llanilishi bo'yicha yagona standartlar hali shakllanib bo'lgani yo'q. Dunyo bo'ylab o'nlab yuridik va texnologik tashkilotlar kelishilgan standartlar va sertifikatlash tizimlarini ishlab chiqish ustida ishlamoqda. Bunday normativ hujjatlar SI'ning global darajada adolatli va ishonchli qo'llanilishini ta'minlashga xizmat qiladi.

So'nggi yillarda O'zbekiston ham raqamli transformatsiyalar jarayoniga kirishdi. Yuridik sohada raqamlashtirish, elektron hujjat aylanishi va onlayn huquqiy xizmat tizimlarini joriy etish orqali samaradorlik oshirilmoqda. SI imkoniyatlari ushbu jarayonlarni yanada takomillashtirish va avtomatlashtirish, shuningdek, keng ommaga sifatli huquqiy maslahatlar taqdim etishda hal qiluvchi omil sifatida qaralmoqda. Yuridik amaliyotda sun'iy intellekt qo'llanilishini qo'llab-quvvatlash uchun O'zbekistonda bir qator innovatsion loyihalar amalga oshirilmoqda. Yuqori texnologiyali kompaniyalar va universitetlar hamkorligida yangi SI tizimlari ishlab chiqilmoqda, bu esa yuridik amaliyotni avtomatlashtirish va mijozlarga ko'rsatilayotgan xizmatlarning sifatini oshirishga qaratilgan. Kelajak strategiyalarida aniq me'yorlar va inson nazorati asosida SI'ni joriy etish, hamkorlikda normativ-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqish muhim o'rin tutadi.

Sun'iy intellekt yuridik sohani tubdan o'zgartirish imkoniyatlarini yaratmoqda. U yuridik hujjatlarni avtomatlashtirish, tadqiqot jarayonlarini optimallashtirish va mijozlarga sifatli xizmat ko'rsatishni kafolatlashi bilan birga, huquqiy javobgarlik, global normativlar kabi dolzarb savollarni ham yuzaga keltiradi. Kelajakda yuristlar SI texnologiyalaridan to'liq foydalanishlari uchun yangi ko'nikmalarni o'zlashtirish va xalqaro standartlarga mos keladigan strategiyalarni ishlab chiqish zarur. Shu bilan birga, O'zbekiston yuridik

tizimida ham raqamli transformatsiya jarayonini chuqurlashtirish va huquqiy tamoyillar asosida sun'iy intellektni qo'llash istiqbolli kelajakning kaliti sifatida qaralmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- [1] Thomson Reuters. (2025). How AI is transforming the legal profession (2025).
<https://legal.thomsonreuters.com/en/insights/articles/how-ai-is-transforming-the-legal-profession>
- [2] 2024 Future of Professionals Report. Thomson Reuters Institute.
<https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/legal/2024-future-of-professionals-report/>
- [3] Arntz, M., Gregory, T., & Zierahn, U. (2016). The Risk of Automation for Jobs in OECD Countries. OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 189.
<https://www.oecd.org/employment/the-risk-of-automation-for-jobs-in-oecd-countries-2148943x.htm>
- [4] European Commission. (2021). Artificial Intelligence: Ethical guidelines for trustworthy AI.
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ethics-artificial-intelligence>
- [5] OECD. (2021). Digitalisation and legal services: Opportunities and challenges.
<https://www.oecd.org/digital/>